

NETUDGAVEN

7. august 2015

Demokratiet spirer bag Kairos grå facade

af Astrid Sandvad Kudahl

I Kairo går beslutninger om byens rum som regel hen over hovederne på byens mere end 20 millioner indbyggere. Et nyt projekt, støttet af Dansk Center for Kultur og Udvikling, vil gøre op med den praksis.

Gennem demokratiske forhandlinger med myndigheder og lokale har en gruppe kunstnere forvandlet en grå passage til grøn storbyoase.

De spinkle træer strækker hals i håbet om, at en enkelt solstråle skulle nå ned i den smalle gyde. Det er morgen i Kairo, og solen står endnu for lavt til at række over de høje bygninger, som på tre sider omkranser passagen mellem gaderne Adly og Abdel Khalek el Tharwa.

Folk bevæger sig hastigt igennem, som de altid har gjort det, og på en bæk sidder to håndværkere og nyder en sandwich med foul, den hestebønnemos, som er enhver egypters favoritmorgenmad. Alt emmer af hverdag, og hvis ikke man er vant til at færdes i Kairos downtown, ville man ikke tro, at netop denne gyde var centrum for et revolutionerende projekt. Men Kodak-passagen, som den kaldes fordi Kodak engang havde butik og lager netop her, har undergået en magisk forandring det seneste år.

“Det er meget bedre nu,” udbryder Amin Abdel Aineen og sender bud efter lemonade og myntete fra caféen overfor, idet han roser de nylige forandringer til skyerne.

Amin er indehaver af skobutikken Babel i passagens stueetage. Forretningen har han overtaget fra sin far, og han vil tro, at de har holdt til her i Kodak-passagen nr. 20 i mere end 60 år. Men han har alligevel aldrig oplevet et projekt som dette.

“Det er jo en helt ny måde at gøre det på, det er bare rigtig godt for Egypten det her,” fortsætter han og ruller gitteret på butikkens nypudsede udstillingsvindue op, klar til en ny dag.

Fra grå baggård til grøn oase

For bare et halvt år siden tog Kodak-passagen sig helt anderledes ud. Fliserne var revnede og lamperne gået ud. En nærliggende tanke var, at ingen havde taget sig af den lille lomme i hjertet af Kairo, siden Ismael Pasha, Egyptens khediv, eller vicekonge, fra 1863-79, lod bydelen opføre som et kosmopolitisk centrum for kunst og kultur.

Det har et projekt iværksat af arkitekt Omar Nagati og kurator Beth Stryker nu lavet om på. På demokratisk vis har de udfordret regeringens bypolitik og under titlen CLUSTER inddraget både kunstnere og lokale i en proces, som med nye fliser, skraldespande, moderne bænke og lamper i den originale stil fra khedivens tid, har ført Kodak-passagen ud af sin egen grå skygge. Man kan ligefrem fornemme duften af planter, som kildrer let i næseborene og leder tanker hen på en botanisk have. En normalt aldeles fjern tanke i denne, det afrikanske kontinents største by, der af både beboere og besøgende oftest beskrives som ét stort og ildelugtende kaos.

Men hvordan skal en enkelt oase i en ørken af faldefærdige bygninger, trafikkaos, støj og larm gøre nogen forskel? Med det, der for mange ligner en mislykket revolution og en økonomi, der skraber bunden, vil det kun være naturligt at indvende, at det ikke er tid til at plante blomster.

Når projektet alligevel får håbet om en lysere fremtid til at spire hos skomageren Amin og de andre forretningsdrivende i passagen, skyldes det ikke så meget det synlige resultat, men snarere måden det er blevet til på.

Til indvielsen af Kodak-passagen var alle lokale interessenter inviteret med. Også Kairos guvernør deltog. Fotokredit: CLUSTER

Præsidentens megaprojekter

Det har ellers ikke skortet på planer for, hvordan man skulle løse byens problemer. Tilbage i 2007 iværksatte Mubaraks regering en storstilet plan, "Cairo 2050," som med brede boulevarder, grønne områder og tillokkende turistattraktioner skulle gøre Kairo til et bedre sted at være. Siden er der løbet meget vand i åen i egyptisk politik, og planen er blevet udskudt flere gange.

Med den nye præsident Sisi ved roret kunne det umiddelbart se ud til, at det dødvande, som har præget landet gennem flere års politisk tumult, er blevet brudt. "Cairo 2050" er blevet omdøbt til "Cairo Strategic Urban Development Vision," og nye projekter skyder dagligt op i og uden for hovedstaden.

Forandringerne ses let i bybilledet, hvor facaderne bliver malet og fortovene ryddet for gadesælgere. Tahrir-pladsen, arnestedet for den egyptiske revolution, er under ombygning og vil snart fremstå som en nydelig park med rullegræs og blomsterbede. Og på toppen af kransekagen har Sisi ladet opføre en 20 meter høj flagstang, så det egyptiske flag nu altid vajer i den varme ørkenluft. Om det er en hyldest til byen, hvis arabiske navn al-Qahira betyder "den triumferende," eller til Sisi selv, må afhænge af øjet, der ser.

At bygge nyt eller forbedre, hvad man har

For byplanlægger Kareem Ibrahim er regeringens tilgang til byudvikling dog ligeså mangelfuld som den altid har været.

"Uanset hvor ofte de giver planen en nyt navn, så er det det samme. I stedet for nye byer vil de nu bygge en ny hovedstad," siger han og hentyder til det seneste skud på stammen af Sisis planer: En ny administrativ hovedstad, midt i ørkenen, betalt af investorpengene fra Golfen.

Som mangeårig iagttager af Kairos udvikling og befolkningens voksende problemer tror Kareem Ibrahim ikke, at hverken

istandsættelsen af Tahrir-pladsen eller projekt ny-hovedstad vil imødekomme særlig mange egypteres behov.

“Folk har ikke brug for monumenter og megaprojekter, de har brug for forbedringer i deres hverdag, for at vejene bliver repareret, for rent vand og arbejde.”

Kareem Ibrahim ser primært megaprojekterne som regeringens måde at signalere kontrol på.

“Når jeg åbner de egyptiske aviser, så handler 3/4 af artiklerne om regeringens byggeprojekter. Det kunne nemt give indtryk af, at Sisi og hans folk skaber fremskridt,” forklarer han.

Når de fleste egyptere alligevel ryster på hovedet over de stort opslåede byggeplaner, skyldes det ifølge Kareem Ibrahim, at der simpelthen ikke eksisterer nogen kommunikation mellem borgerne og staten i udviklingen af projekterne. Da planen om den nye hovedstad blev præsenteret på en konference tilbage i marts måned, var der sågar folk i ministerierne, som ikke kendte til den, forklarer han.

“Det er en ekstremt lukket gruppe, som tager beslutningerne, og den manglende kommunikation skaber en kæmpe mistillid mellem borger og stat. Borgerne stoler simpelthen ikke på, at staten tjener deres behov efter bedste evne. Og hvordan skulle den også kunne det, når den aldrig lytter til dem?”

Dialog bag byens facader

Omar Nagati, initiativtageren til Kodak-passagens forandring, peger også på den manglende dialog som en af de største hindringer for en bæredygtig udvikling i Kairo.

“Du kan jo vågne op i morgen og finde din gade totalt forandret uden at ane, hvem der har gjort det, eller hvem der har besluttet

det,” forklarer han og uddyber, at det netop er den manglende dialog, som projektet i Kodak-passagen forsøger at gøre op med.

“Vi ville se, om ikke man kunne gøre det på en ny måde. Vende tingene om,” lyder Omar Nagatis vision.

Omar Nagati er selv mangeårig indbygger i Kairo Downtown, og hans motivation for at skabe forandring netop her udspringer af lige dele fascination af det net af passager, der forbinder bydelen på kryds og tværs, og frustration over den manglende dialog omkring vedligeholdelsen og brugen af dem. Passagerne ligger gemt bag byens facader og tilgodeses derfor ikke i de officielle byplaner, hvor strategien er at forskønne byen, så det kan ses udefra.

Det var derfor et bevidst valg, at dialogen måtte starte netop i passagerne. Paradoksalt nok viste det sig klogt at gå imod regeringens strategi.

“Man går jo ikke op til Kairos guvernør og siger, ‘jeg har en plan for Kairo,’ for det er ham, der har planen her. Men hvis du siger, at du bare vil ændre nogle småting i din baggård, så kan du godt få lov,” lyder det fra Omar Nagati, som samtidig var enormt bevidst om, hvordan han skulle præsentere ideen for myndighederne for at få den nødvendige tilladelse.

“Du fortæller ikke, at du vil skabe et offentligt rum for demokrati. Du siger, at du vil lave renovering og gøre stedet smukkere. Det er det sprog, vi taler her. Det handler om at tilpasse sig regeringens narrativ,” forklarer han.

Bæredygtig forandring

Taktikken virkede, og efter at have været igennem syv forskellige instanser stod Omar Nagati med en tilladelse til at omdanne Kodak-passagen. Det var imidlertid ikke nok for den visionære mand.

“Vi havde en meget lang forhandlings- og beslutningsproces med de lokale interessenter, og det er den proces, der er kernen i projektet,” fortæller han.

“Vi snakkede med butiksejere, caféer, sikkerhedsapparatet, grupper, som arbejder mod sexchikane i det offentlige rum, kunstinstitutionerne i området, gadesælgerne. Vi var nødt til at spørge dem alle, hvad de ønskede sig og hvad deres bekymringer var, så vi sammen kunne finde en middelvej.”

Den lange proces mandede ud i to lister: En med *do's* og en med *don'ts*. Listerne blev overladt til en gruppe danske og egyptiske kunstnere, som på en workshop arrangeret i samarbejde med Dansk Center for Kultur og Udvikling, fik til opgave at byde ind med designforslag, der tog hensyn til alle interessenterne.

Opgaven var ikke let, og det stod klart, at ingen kunne få hundrede procent af, hvad de ønskede sig. Alligevel beskriver Omar Nagati det som et vendepunkt, da forslagene på et borgermøde blev præsenteret for de lokale. De, der før havde været skeptiske, begyndte at tro på projektet.

“Folk kunne pludselig se, at det handlede om dem og deres ønsker,” forklarer han og understreger, at det i en egyptisk sammenhæng er en kæmpe sejr at vinde borgernes tillid.

“Egypterne er vant til alle de her store projekter, hvor der kommer nogen ud og laver interviews og så videre og det hele er sat så stort op, og så sker der ikke noget. Her kunne de se, at vi lyttede til dem. Det gør hele forskellen.”

Skomageren Amin Abdel Aineen så også, hvor vigtigt det er at samarbejde.

“Vi bliver jo nødt til at arbejde sammen, for hvis alle bare siger nej og passer deres eget, så kommer vi altså ingen vegne.” Han

indrømmer dog, at han i starten også selv kom til at sige nej, fordi han ikke syntes, de nye fliser var så kønne.

“Men så tænkte jeg ‘hvad er der egentlig galt med dem? De er jo nye og gode, så det er godt nok. Videre.’”

Work in progress. Kodak-passagen har fået nye fliser, nøje udvalgt i et samarbejde mellem alle passagens forretningshavende. Fotokredit: CLUSTER

Politisk wake-up call

Nye fliser er selvfølgelig ikke nok, hvis projektet skal skabe den varige forandring, som alle håber på.

“Myndighederne bør se projektet som et politisk wake-up call. Det viser, at man ved at samarbejde kan opnå langt mere holdbare løsninger,” slår Omar Nagati fast.

Ifølge Kareem Ibrahim bør staten i det hele taget være bedre til at samarbejde med de lokale. Ikke mindst fordi det også ville komme staten selv til gode.

“Folk har så mange innovative ideer til, hvordan man kan løse problemerne, og de er ofte meget mere effektive end regeringens

egne ideer,” forklarer han.

Men først må der ske en ændring i både borgernes opfattelse af staten, men også i statens opfattelse af sig selv.

“Staten skal ikke være bange for at indrømme, at den ikke kan alt. Det er jo ikke Golfen det her, hvor regeringerne har så mange penge, at de kan give alt til borgerne. Samtidig må borgerne forstå, at staten ikke har de enorme ressourcer, vi måske tror den har,” lyder det fra Kareem Ibrahim, som holder på, at dialog er vejen frem.

Selvom projektet i Kodak-passagen er en dråbe i et meget stort sandhav, ser han det som et lille skridt i den rigtige retning. Men han er spændt på, om passagen selv kan holde vand, når CLUSTER forlader den.

“Det er ikke jo ikke bare et spørgsmål om dialog, men om, hvor bæredygtig dialogen er. Vil regeringen eller guvernøren, når CLUSTER ikke længere er der, spørge folk, hvad de synes der skal gøres?” spørger han og fortsætter: “Det er det her, vi alle kæmper for. Og netop derfor er de små projekter vigtige. Vi har brug for hundreder af den slags små projekter her i byen.”

Staten slår revner

Selvom Omar Nagatis mål er at føre både borgere og myndigheder ind på dialogens pragmatiske sti, gemmer der sig alligevel en idealistisk tanke bag projektet i Kodak-passagen. Den kommer netop til udtryk i Kairos typografi.

“Byens passager symboliserer de revner, der metaforisk og fysisk er i den egyptiske stat. Den egyptiske stat ser meget massiv ud, men den er i virkeligheden ekstremt blød og fyldt med revner. Og hvis du arbejder i de revner, kan du nå temmelig langt,” konstaterer han.

Tilbage i Kodak-passagen er Amin Abdel Aineen også spændt på, hvordan projektet skal udvikle sig. Selvom CLUSTER har hjulpet til med at etablere et lokalt råd, hvor repræsentanter fra passagens forretninger og indbyggere sammen træffer beslutninger og bidrager økonomisk til vedligeholdelsen, så er samarbejdet endnu kun i sin spæde begyndelse. De har hyret en gartner og en til at tømme skraldespandene. Men til Amins store ærgrelse, er det altså endnu ikke alle, der har forstået konceptet.

“Nu har vi endelig fået skraldespande, men der er ikke nogen, der smider skrald i dem. Vi bliver nødt til at etablere et samarbejde om det her, men det kommer forhåbentlig med tiden. Vi er kun lige begyndt.”

Fakta

CLUSTER står for Cairo Lab for Urban Studies, Training and Environmental Research og er grundlagt af arkitekt Omar Nagati og kurator Beth Stryker.

Dansk Center for Kultur og Udvikling (CKU) og Dansk-Egyptisk Dialoginstitut (DEDI) har støttet CLUSTER's projekt i Kodak-passagen og et tilsvarende projekt i den nærliggende Phillips-passage.

Det resultat, der i dag kan opleves i Kodak-passagen blev udarbejdet på en workshop arrangeret af CLUSTER, DEDI og CKU i foråret 2014. I workshoppen deltog fire danske og fire egyptiske kunstnere. Deltagerne var fra Danmark Kenneth Balfelt, Jakob Fenger, Anne Marie Galmstrup, Bianca M. Hermansen og fra Egypten Yasmin Elayat, Adham Selim, Aya Tarek og Ahmed Zaazaa.

